

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה

לבריאות הצלחה וברכת ה' בכל לקיילא שיינדל בת אסתר רחל

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן

דף יב

פקידה במלאת שבעים לבבל

נתבאר, שלפי מסקנת הסוגיה חשבון של שבעים שנות גלות בבל מתחיל מחרבן ירושלים.

שנאמר, "בשנת אחת למלכו אני דניאל בינתי בספרים מספר השנים אשר היה דבר ה' אל ירמיה הנביא למלאות לחרבות ירושלים שבעים שנה" (דניאל ט' ב').

אמנם גם לפי מסקנת הסוגיה, היה מנין נוסף של שבעים שנה שהתחיל בתחילת מלכות בבל.

שהרי נאמר גם, "כי כה אמר ה' כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם והקמתי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה" (ירמיהו כ"ט י').

ואמר רבא, שבסוף שבעים שנה למלכות בבל על ישראל, אף שלא נגאלו, ולא נבנה הבית, מכל מקום היתה פקידה קלה.

וזה היה בשנה ראשונה לכורש מלך פרס, שהיא שנת שבעים ואחת לכיבוש יהויקים, שפשטה בבל על ישראל.

וזה מה שנאמר, "כה אמר פרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלקי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלים אשר ביהודה" (עזרא א' ב').

ולאחר מכן בטל הבנין עד שנת שתים לדריוש בן אחשורוש כפי שנתבאר לעיל.

"כה אמר ה' למשיחו לכורש"

נאמר, "כה אמר ה' למשיחו לכורש אשר הוצקתי בימינו לרד לפניו גוים ומתני מלכים אפתח לפתח לפניו דלתים ושערים לא יסגרו" (ישעיהו מ"ה א'), ולא מצינו שנמשך כורש בשמן המשחה, שיהיה קרוי משיח.

ולפיכך ביאר רב נחמן בר רב חסדא, שאין כוונת הכתוב שכורש הוא משיח, אלא כך כוונת הכתוב, "כה אמר ה' למשיחו" ממש, ולא לכורש, ומה אמר למשיחו? "לכורש אשר הוצקתי בימינו..."

כלומר, כך אמר למשיחו, קובל אני לך על כורש, שכן אני אמרתי, הוא יבנה ביתי ויקבץ גלויותי, והוא לא עשה כן, ולא נשתדל בדבר בעצמו, אלא אמר, "מי בכם מפל עמו יהי אלקיו עמו ויעל לירושלים אשר ביהודה ויבן את בית ה' אלקי ישראל הוא האלקים אשר בירושלים" (עזרא א' ג').

חלוקת השלטון בין פרס ומדי

כתוב אחד אומר, "חיל פרס ומדי הפרתמים", משמע שהמדים היו פרתמים, כלומר מושלים ולא מלכים.

וכתוב אחד אומר, "וכל מעשה תקפו וגבורתו ופרשת גדלת מרדכי אשר גדלו המלך הלוא הם פתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס" (אסתר י' ב'), משמע שהמדים היו מלכים.

וביאר רבא, שכך התנו ביניהם המדים והפרסים, אם מאתנו מלכים ממכם מושלים, ואם ממכם מלכים מאתנו מושלים.

ולעיתים היה המלך מפרס והמושלים ממדי, ולעיתים היה המלך ממדי והמושלים מפרס.

אחשורוש לבש בגדי כהונה

נאמר על אחשורוש, "בהראתו את עשר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו".

ואמר רבי יוסי ברבי חנינא, שהכתוב הזה מלמד, שלבש אחשורוש בגדי כהונה גדולה שהביאו מירושלים.

שכן נאמר כאן, "יקר תפארת גדולתו", וכן נאמר בבגדי כהונה, "ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת" (שמות כ"ח ב').

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף יב

לבריאות הצלחה וברכת ה' בכל לקיילא שיינדל בת אסתר רחל

[אסתר א' ה'-ח'] ובמלואת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד קטן משתה שבעת ימים בחצר גנת ביתן המלך. חור כרפס ותכלת אחוז בחבלי בוץ וארגמן על גלילי כסף ועמודי שש מטות זהב וכסף על רצפת בהט ושש ודר וסחרת. והשקות בכלי זהב וכלים מפלים שונים ויין מלכות רב כיד המלך. והשתיה כדת אין אינס כי כן יסד המלך על כל רב ביתו לעשות כרצון איש ואיש.

שתי המשתאות שעשה אחשורוש

תחילה נאמר, "עשה משתה לכל שריו ועבדיו חיל פרס ומדי הפרתמים ושרי המדינות לפניו ... ימים רבים שמונים ומאת יום".

ואחר כך נאמר, "ובמלואת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה ... משתה שבעת ימים".

מבואר שתחילה עשה משתה לרחוקים, ואחר כך עשה משתה לקרובים. ונחלקו רב ושמואל בדבר זה.

אחד מהם אומר, מלך פיקח היה, שהקדים את משתה הרחוקים ממשתה בני עירו, כי בני עירו, כל זמן שירצה יוכל לפייסם, אבל את הרחוקים לא יוכל לפייס בכל שעה, ולכן טוב שיקדים לפייסם.

ואחד מהם אומר, מלך טפש היה, שהיה לו לקרב תחילה את בני עירו, שאם ימרדו בו הרחוקים, יהיו הקרובים עמו.

מפני מה נתחייבו כליה באותו הדור

שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי, מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שבאותו הדור כליה? אמר להם, אמרו אתם.

אמרו לו תלמידיו, מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אמר להם, אם כן, שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו.

אמרו לו, אמור אתה את הטעם. אמר להם, מפני שהשתחוו לצלם בימי נבוכדנצר.

אמרו לו, וכי משוא פנים יש בדבר? כלומר, אם כן ראויים הם לעונש, ולמה זכו לנס.

אמר להם, הם לא עשו אלא לפנים ולא עבדו את הצלם בליבם, שעשו מיראה בלבד ולא התכוונו.

אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהם אלא לפנים. וזהו שנאמר, "כי לא ענה מלבד ויגה בני איש" (איכה ג' ל"ג).

היכן ישבו במשתה אחשורוש

מבואר, שאת המשתה שעשה אחשורוש לבני שושן, עשה "בבצר גנת ביתן המלך". ונחלקו חכמים בדבר.

אחד אומר, שכל אחד היה יושב במקום הראוי לו, הראוי לחצר ישב בחצר, הראוי לגינה יש בגינה, והראוי לביתן ישב בביתן.

ואחד אומר, שמתחילה הושיבם בחצר, ולא החזיקה אותם, חזר והושיבם בגינה, ולא החזיקה אותם, עד שהכניסם לביתן והחזיקתם.

ובמתניתא שנו, שהושיב את כולם בחצר, ופתח להם שני פתחים, אחד לגינה, ואחד לביתן.

מצעות שהציעו בסעודת אחשורוש

במשתה אחשורוש נאמר שהיו מצעות של "חור כרפס ותכלת", וביארו כאן בגמרא מהו חור ומהו כרפס.

א. "חור".

לדעת רב, חור מלשון חורים ונקבים, שהיו מצעות עשויים מעשה מחט, שיש בהם נקבים נקבים, ולא מעשה אריגה.

ולדעת שמואל, חור הוא מלשון חיוור ולבן, שהיו מצעות של מילת לבנה כלומר צמר לבן ונקי.

ב. "כרפס".

אמר רבי יוסי ברבי חנינא, שהכוונה לכריס של פסים.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף יב

לבריאות הצלחה וברכת ה' בכל לקיילא שיינדל בת אסתר רחל

מיטות שישבו עליהן בסעודת אחשורוש

בענין המיטות שהסבו עליהן במשתה אחשורוש נאמר, "מְטוֹת זָהָב וְכָסֶף", ונחלקו חכמים בדבר.

לדעת רבי יהודה, חלק מהמיטות היו של כסף, וחלק מהמיטות היו של זהב.

הנכבדים, הראוים למיטה של זהב, **הסבו על מיטה של זהב**, והפחותים מהם, **הסבו על מטה של כסף**.

ולדעת רבי נחמיה, אין לומר כן, כי אם כן אתה מטיל קנאה בסעודה, אלא **לכולם היו מיטות שוות**, גופן של כסף ורגליהן של זהב.

רצפה שהיתה במשתה אחשורוש

בענין משתה אחשורוש נאמר, **שהיו המיטות "על רצפת בהט וְשֵׁשׁ"**.

ואמר רב אסי, ש"רצפת בהט וְשֵׁשׁ" היא רצפה הנעשית מאבנים יקרות שמתחוטטות על בעליהן.

כלומר, שבאו לידי בעליהן בטורח, שמחטטים ומחזירים בעליהן אחריהן עד שמוצאים אותן בדמים יקרים.

וכן מצינו, שהמקרא משבח אבנים יקרות הבאות על ידי מאמצים ונסיונות הרבה.

שנאמר "וְהוֹשִׁיעַם ה' אֱלֹקֵיהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּצֹאן עֲמוֹ כִּי אֲבָנֵי נֶזֶר מִתְנוֹסְסוֹת עַל אֲדָמָתוֹ" (זכריה ט' ט"ז).

כלומר, עתידים ישראל להיות חשובים ויקרים, כאבני נזר [=כתר] המתנוססות, ומתנוססות הוא לשון נסיונות שהן באות על ידי נסיונות הרבה.

"וְדַר וְסִתְרֵת"

עוד נאמר במשתה אחשורוש, שהיו שם "וְדַר וְסִתְרֵת" ונחלקו חכמים מה הכוונה.

לדעת רב, "וְדַר" הוא לשון שורה, "וְסִתְרֵת" הוא לשון סחור סחור, ובא הכתוב ללמד, שהיתה הרצפה שורות אבנים סביב סביב.

ולדעת שמואל, "וְדַר וְסִתְרֵת" אינו חלק מתיאור הרצפה, אלא "וְדַר" היא לשון דרה, אבן טובה שיש בכרכי הים, "וְסִתְרֵת" הוא לשון סהרא כלומר ירח שמאיר, ובא הכתוב ללמד, שהושיב את האבן הקרויה דרה באמצע הסעודה, והיתה מאירה להם כצהרים.

ובבית מדרשו של רבי ישמעאל ביארו ש"וְדַר" הוא לשון דרור, "וְסִתְרֵת" הוא לשון סחורה. וכוונת הכתוב שקרא דרור לכל בעלי סחורה, כלומר עשה נחת לבני מלכותו, והעביר מהם מכס של סחורים.

כלים שהשקו בהם במשתה אחשורוש

בענין השתיה במשתה אחשורוש נאמר, "וְהִשְׁקוּת בְּכֵלֵי זָהָב", ומבואר שהכוונה לכלי בית המקדש.

ולכן נאמר על כך, "וְכֵלִים מְפָלִים שׁוֹנִים", שלא נאמר "משונים" אלא "שונים", מלשון עשיה פעם שניה.

שיצאה בת קול ואמרה להם, ראשונים, כלומר בלשצר וחבורתו, כלו מפני כלי המקדש שנשתמשו בהם, ואתם שונים בהם, כלומר עושים כמותם.

יין ששתו במשתה אחשורוש

נאמר "וַיֵּין מַלְכוֹת רָב". ואמר רב, מלמד שכל אחד ואחד השקהו יין שגדול הימנו בשנים.

ונאמר "וְהִשְׁתִּיָּה כֹדֵת". וביאר רב חנן משמו של רבי מאיר, שהיתה השתיה כדת של תורה, כשם שדת של תורה, אכילה מרובה משתיה, שאכילת מזבח מרובה משתיה, פר ושלשה עשרונים סולת לאכילה, ונסך יין חצי ההין, כך סעודתו של אותו רשע, אכילה מרובה משתיה.

ונאמר "אֵין אֵינֵס", ואמר רבי אלעזר, מלמד שכל אחד ואחד השקהו מיינ מדינתו, שהוא רגיל בו וחפץ בו.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף יב

לבריאות הצלחה וברכת ה' בכל לקיילא שיינדל בת אסתר רחל

שרי המשקים במשתה אחשורוש

נאמר במשתה אחשורוש, "לַעֲשׂוֹת כְּרָצוֹן אִישׁ וְאִישׁ". וביאר רבא, שהכוונה **למרדכי והמן הנקראים איש**.

מרדכי נקרא איש, שנאמר, "אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוֹשׁוֹן הַבֵּיָרָה וְשָׂמוּ מֶרְדֳּכָיִי".

והמן נקרא איש, שנאמר, "אִישׁ צָר וְאוֹיֵב הָמָן" (אסתר ז' ו').

ולמדנו שהם היו שרי המשקים במשתה.

[אסתר א' ט'] גם וְשָׂתִי הַמֶּלֶכָה עָשְׂתָה מְשֻׁתָּה נָשִׁים בֵּית הַמֶּלְכוּת אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ אַחְשֻׁרוּשׁ.

מקום משתה ושתי

נאמר, "גם וְשָׂתִי הַמֶּלֶכָה עָשְׂתָה מְשֻׁתָּה נָשִׁים בֵּית הַמֶּלְכוּת אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ אַחְשֻׁרוּשׁ", מבואר שעשתה ושתי את המשתה שלה בבית המלכות אשר למלך אחשורוש **ולא בבית הנשים**, ללמד, ששניהם לדבר עבירה נתכוונו.

כלומר, גם היא **בכוונה עשתה את משתה הנשים סמוך למשתה האנשים שבבית המלכות, כדי שיבואו לידי עבירה**.

וזהו שאומרים בני האדם, איהו בקרי ואתתיה בבוציני, כלומר, הוא בדלעת גדולה ואשתו בלדעת קטנה. שבאותו מין עצמו, זה נואף וזו נואפת, הוא אמר להראות את יופייה, והיא לכך נתכונה שיסתכלו ביופייה.

[אסתר א' י"א] **ביום השביעי כטוב לב המלך**

בַּיּוֹם אָמַר לְמַהוּמָן בְּזָתָא חֲרַבּוֹנָא בְּגָתָא וְאַבְגָּתָא זֵתַר וְכַרְפֵּס שְׁבַעַת הַסְּרִיסִים הַמְּשָׁרְתִים אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אַחְשֻׁרוּשׁ. לְהַבִּיא אֶת וְשָׂתִי הַמֶּלֶכָה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מַלְכוּת לְהַרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת יָפְיָהּ כִּי טוֹבַת מְרָאָה הִיא.

"ביום השביעי כטוב לב המלך ביין"

נאמר, "ביום השביעי כטוב לב המלך ביין" אמר ... לְהַבִּיא אֶת וְשָׂתִי הַמֶּלֶכָה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מַלְכוּת לְהַרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת יָפְיָהּ כִּי טוֹבַת מְרָאָה הִיא".

ואף על פי ששתה כל ימי המשתה, באותו היום נתקיים "כטוב לב המלך ביין" יותר משאר ימים וארע המעשה.

שאותו היום שבת היה, שרגילים לאכול ולשתות בו, ועל ידי זה היה ראוי לאותו מעשה.

שכן ישראל, כשאוכלים ושותים ביום השבת, מתחילים לדבר דברי תורה ודברי תשבחות. אבל אומות העולם, כשאוכלים ושותים, אין מתחילים אלא בדברי תפלות.

וכך בסעודתו של אותו רשע, הללו אומרים מדיות נאות, והללו אומרים פרסיות נאות.

אמר להם אחשורוש, כלי שאני משתמש בו, אינו מדיי ולא פרסי, אלא כשדיי, רצונכם לראותה. אמרו לו, כן, ובלבד שתהא ערומה.

ושתי הרשעה נענשה מידה כנגד מידה

נתבאר, שאותו מעשה שצויה אחשורוש על ושתי לבוא לפניו ערומה היה ביום השבת.

ונענשה בכך מידה כנגד מידה, שהיתה ושתי הרשעה מביאה בנות ישראל ומפשיטן ערומות ועושה בהן מלאכה בשבת.

וזהו שנאמר, "אחר הדברים האלה כשך חמת המלך אחשורוש זכר את ושתי ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה" (אסתר ב' א'), לומר, כשם שעשתה, כך נגזר עליה.

[אסתר א' י"ב] וְתִמְאַן הַמֶּלֶכָה וְשָׂתִי לְבוֹא בְּדָבָר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּיַד הַסְּרִיסִים וַיִּקְצַף הַמֶּלֶךְ מְאֹד וַחֲמָתוֹ בָּעָרָה בּוֹ.

למה לא באה ושתי

לפי המבואר לעיל, ושתי עצמה היתה פרוצה, ונתכוונה לכך שיקרא לה אחשורוש להראות את יופייה. ונאמרו שני טעמים, מדוע לבסוף כשקרא לה, לא באה.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף יב

לבריאות הצלחה וברכת ה' בכל לקיילא שיינדל בת אסתר רחל

לדברי רבי יוסי ברבי חנינא, פרוחה בה

צרעת, ולכן לא באה.

ובמתניתא שנו, שבא גבריאל, ועשה לה זנב,

ולכן לא באה.

למה קצף אחשוורוש

כששלח אחשוורוש לקרוא לושת, לא אמרה

לו את הסיבה האמיתית מדוע אינה רוצה

לבוא, אלא ענתה לו בעזות.

ואמרה, בר אהוריירה דאבא, כלומר שומר

סוסים של אבא אתה, אבא בלשצר היה שותה

יין כנגד אלף איש, כמו שנאמר, "בְּלִשְׂאֲצֹר

מִלְכָּא עֲבַד לְחָם רַב לְרַבְרְבָנֵיהִי אֶלְף וְלִקְבֵּל

אֶלְפָּא חֲמָרָא שְׁתֵּה" (דניאל ה' א') [=בלשצר המלך

עשה סעודה גדולה לאלף שריו ושתה יין מול אלף שריו

כמו כולם יחד], ולא היה משתכר. וזה נשטתה

ביינו.

מיד "ויקצף המלך מאד וחקמתו בפערה בו".

[אסתר א' י"ג-ט"ו] ויאמר המלך לחכמים ידעי

העתים פי כן דבר המלך לפני כל ידעי דת ודין.

והקרב אליו פרשנא שתו אדמתא תרשיש מרס

מרסנא ממוכן שבעת שרי פרס ומדי ראי פני

המלך הישבים ראשנה במלכות. כדת מה לעשות

במלכה ושתי על אשר לא עשתה את מאמר המלך

אחשוורוש ביד הסריסים.

חכמי ישראל לא רצו לדון את ושת

כשסרבה ושת לבוא בדבר המלך, אמר

תחילה לחכמי ישראל שידונו אותה. שנאמר,

"ויאמר המלך לחכמים ידעי העתים", הם

חכמי ישראל, שיודעים לעבר שנים ולקבוע

חדשים.

ולא רצו לדון אותה, כי אמרו, אם נאמר לו

שיהרוג אותה, למחרת יפיג יינו, ויבקש

אותה מאיתנו. ואם נאמר לו שיניח לה, אין

הדבר נכון, שהרי זלזלה במלכות.

ולפיכך ענו לאחשוורוש, מיום שחרב בית

המקדש, וגלינו מארצנו, ניטלה עצה ממנו,

ואין אנו יודעים לדון דיני נפשות, לך אצל

עמון ומואב שיושבים במקומם, כמו יין

היושב על שמריו, שמתוך כך דעתם

מיושבת, ויוכלו לדון.

ומבואר שאין זו דחייה בעלמא אלא טעם

אמיתי, שמתוך שהאדם שקט, דעתו

מיושבת עליו. כמו שנאמר, "שֶׁאֵינָן מוֹאָב

מְנַעֲרֵיו וְשֶׁקֶט הוּא אֶל שְׁמָרְיוֹ וְלֹא הוֹרֵק

מִפְּלִי אֶל פְּלִי וּבְגוֹלָה לֹא הָלָךְ עַל פֶּן עֶמֶד

טַעֲמוֹ בּוֹ וְרִיחוֹ לֹא נָמַר" (ירמיהו מ"ח י"א).

קיטרוג מלאכי השרת על ושת

נתבאר, שאחשוורוש ביקש מחכמי ישראל

שידונו את ושת, ולא רצו. ומיד אחר כך

נאמר, "והקרב אליו פרשנא שתו אדמתא

תרשיש מרס ממוכן".

וביאר רבי לוי, שהדברים הללו הם דברי

מלאכי השרת, שהזכירו לפני הקדוש ברוך

הוא זכות קרבנות שהקריבו ישראל, כדי

שיתרצה לעשות נקמה בושת, ותבוא

אסתר ותמלוך תחתיה. וכך הוא ביאור

הכתוב:

"והקרב אליו" – מלשון הקרבת קרבן. כלום

הקריבו לפניך האומות קרבנות כישראל?

"פרשנא" – כלום הקריבו לפניך האומות

כרים בני שנה, כדרך שהקריבו ישראל

לפניך?

"שתו" – כלום הקריבו לפניך האומות שתי

תורין?

"אדמתא" – כלום בנו לפניך האומות מזבח

אדמה?

"תרשיש" – כלום שימשו האומות לפניך

בבגדי כהונה? שנאמר בהם, "והטור הקרביעי

תרשיש ושהם וישפה משפצים זקב יהיו

במלואתם" (שמות כ"ח כ').

"מרס" – כלום מירסו האומות לפניך

"מרסנא" – כלום מירסו האומות לפניך

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף יב

לבריאות הצלחה וברכת ה' בכל לקיילא שיינדל בת אסתר רחל

במנחות? כדרך שהיו הכהנים ממרסים במנחות, כלומר מערבים אותן כדרך שעושים במנחות.

"ממוכן" – כלום הכינו האומות שלחן לפניך?

[אסתר א' ט"ז-כ"ב] **ויאמר ממוכן לפני המלך והשרים** לא על המלך לבדו עושה ושתה ושתה המלכה כי על כל השרים ועל כל העמים אשר בכל מדינות המלך אחשוורוש. כי יצא דבר המלכה על כל הנשים להבזות בעליהן בעיניהן באמרם המלך אחשוורוש אמר להביא את ושתה המלכה לפני ולא באה. והיום הזה תאמרנה שרות פרס ומדי אשר שמעו את דבר המלכה לכל שרי המלך וכדי בזיון וקצף. אם על המלך טוב יצא דבר מלכות מלפניו ויכתב בדתי פרס ומדי ולא יעבור אשר לא תבוא ושתה לפני המלך אחשוורוש ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה. ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו כי רבה היא וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן למגדול ועד קטן. וייטב הדבר בעיני המלך והשרים ויעש המלך כדבר ממוכן. וישלח ספרים אל כל מדינות המלך אל מדינה ומדינה ככתבה ואל עם כלשונו **להיות כל איש שרר בביתו ומדבר כלשון עמו.**

מי היה ממוכן

ממוכן הוא היה זה שיעץ לאחשוורוש להמית את ושתה על שלא באה לקריאת אחשוורוש, כדי שילמדו כל הנשים לתת יקר לבעליהן.

ושנינו בברייתא, שממוכן זה המן, ולמה נקרא שמו ממוכן? מפני שמוכן לפורענות, כלומר עומד להיות תלוי.

ההדיוט קופץ בראש

ממוכן נמנה שביעי בין שרי פרס ומדי, שנאמר, "והקרב אליו (א) כרשנא (ב) שתה (ג) אדמתא (ד) תרשיש (ה) מרס (ו) מרסנא (ז) ממוכן שבעת שרי פרס ומדי ראי פני המלך הישבים ראשנה במלכות".

ואף על פי שנמנה שביעי, לומר שהוא פחות שבכולם, כשאחשוורוש אמר לחכמים לדון את ושתה, קפץ ממוכן לפני כולם וענה, שנאמר "ויאמר ממוכן לפני המלך והשרים".

ואמר רב כהנא, מכאן שההדיוט קופץ בראש.

לולי אגרות הראשונות לא

נשתייר מהם שריד ופליט

כשהמן אמר לאחשוורוש להמית את ושתה, כדי שילמדו כל הנשים לכבד את בעליהן, "וייטב הדבר בעיני המלך והשרים ויעש המלך כדבר ממוכן. וישלח ספרים אל כל מדינות המלך אל מדינה ומדינה ככתבה ואל עם כלשונו **להיות כל איש שרר בביתו ומדבר כלשון עמו.**"

ואמר רבא, שלולי האגרות הראשונות הללו, לא נשתייר משונאיהם של ישראל [כלומר לא נשתייר מישראל עצמם] שריד ופליט.

כי היו העמים ממהרים להורג את ישראל במצוות המלך באגרות האמצעיות, שנכתב בהן "להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד בשלושה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ושלקם לבוז" (אסתר ג' י"ג). **ולא היו ממתנינים ליום המועד.**

אבל על ידי אגרות הראשונות הוחזק אחשוורוש לשוטה, שאמרו, אפילו קרח, כלומר האורג שאינו חשוב, בביתו הוא שר נגיד, ומה צורך לשלוח לנו "להיות כל איש שרר בביתו".

ומאחר שהוחזק שוטה, כשהגיעו האגרות האמצעיות, לא מהרו לבצע את הכתוב בהן.

[אסתר ב' א'-ד'] אחר הדברים האלה כששך חמת המלך אחשוורוש זכר את ושתה ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה. ויאמרו נערי המלך משרתיו ויבקשו למלך נערות בתולות טובות מראה. ויפקד המלך פקידים בכל מדינות מלכותו ויקבצו את כל נערה בתולה טובת מראה אל שושן הבירה אל בית הנשים אל יד הגא סריס המלך שמר הנשים ונתון תמרוקיהן. והנערה אשר תיטב בעיני המלך תמלך תחת ושתה וייטב הדבר בעיני המלך ויעש כן.

"כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרש אולת" נאמר בספר משלי, "כל ערום יעשה בדעת

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף יב

לבריאות הצלחה וברכת ה' בכל לקיילא שיינדל בת אסתר רחל

וְכָסִיל יִפְרֹשׁ אֶזְרָתָהּ" (משלי י"ג). ודרש זאת רב על דוד ואחשורוש, שהיו צריכים לעשות דבר דומה, דוד עשה בדעת, ואחשורוש עשה בכסלות.

"כָּל עָרוֹם יַעֲשֶׂה בְדַעַת", זה דוד, שנאמר בו, **"וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיִּכְסְהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יָחַם לוֹ. וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲבָדָיו יִבְקֹשׁוּ לְאֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ נַעֲרָה בְּתוּלָה וְעִמְדָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיְהִי לוֹ סִכְנַת וְשָׁכְבָה בְּחִיקָה וְחָם לְאֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ"** (מלכים א' א' א'-ב').

ועשה בחכמה, שביקש נערה אחת, וכל אדם הראה לשלוחו את בתו, אולי תיטב בעיניו.

"וְכָסִיל יִפְרֹשׁ אֶזְרָתָהּ", זה אחשורוש, שנאמר בו, **"יִבְקֹשׁוּ לְמֶלֶךְ נַעֲרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת מְרָאָה. וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים בְּכָל מְדִינוֹת מְלְכוּתוֹ וַיִּקְבְּצוּ אֶת כָּל נַעֲרָה בְּתוּלָה טוֹבַת מְרָאָה"**.

מאחר שציוה לקבץ את כל הנערות, הכל יודעים שלא יקח אלא אחת, ואת כולן יבעל, ולפיכך כל מי שהיתה לו בת, היה מחביא אותה משלוחו.

[אסתר ב' ה'] **אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה וְשָׁמוֹ מְרֹדֶכִי בֶן יְאִיר בֶּן שְׁמַעִי בֶן קִישׁ אִישׁ יְמִינִי.**

שמות מרדכי

נאמר, **"מְרֹדֶכִי בֶן יְאִיר בֶּן שְׁמַעִי בֶן קִישׁ"**. ואין לומר שכל זה יחוסו, כי אם כן למה לא ייחס אותו עד בנימין? אלא כל האמור כאן הם שמותיו של מרדכי עצמו.

"בֶּן יְאִיר" – בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו.

"בֶּן שְׁמַעִי" – בן ששמע אל את תפלתו.

"בֶּן קִישׁ" – שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו.

שבטו של מרדכי

מתחילה נאמר על מרדכי **"אִישׁ יְהוּדִי"**, ומשמע שבא משבט יהודה, ולאחר מכן נאמר **"אִישׁ יְמִינִי"**, ומשמע שבא משבט בנימין. ונאמרו מספר אופנים ליישב את שני הכתובים הללו.

א. לדברי רב נחמן, אין הכתובים הללו מלמדים על יחוסו, לומר שבא משבט יהודה או בנימין, אלא כל אלו היו משמותיו.

שמרדכי מוכתר בנימוסו היה, כלומר מעוטר בשמות נאים, שנימוס הוא **"שם"** בלשון יון.

ולדעת שאר האמוראים בסוגיה מרדכי היה משבט בנימין ועל פי זה יישבו את הכתובים באופנים הבאים:

ב. לדברי רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי, אביו מבנימין ואמו מיהודה.

ג. לדעת חכמים, משבט בנימין היה מרדכי, וכוונת הכתובים לומר ששתי משפחות אלו מתגרות זו בזו, לומר, בזכותנו בא.

משפחת יהודה אומרת, אנו גרמנו שיוולד מרדכי, על ידי שהניח דוד לשמעיי בן גרא, ולא הרגו. ומשפחת בנימין אומרת, מאתנו בא מרדכי.

ד. לדברי רבא, משבט בנימין היה, והכתובים הללו הם מדברי כנסת ישראל, הבאה וטוענת כנגד שתי המשפחות הללו, שגרמו את הצער הזה.

כנגד משפחת יהודה היא אומרת, איש יהודי גרם לצער הזה, שכן, על ידי שהניח דוד לשמעיי, יצא ממנו מרדכי שהתגרה בהמן.

וכנגד משפחת בנימין היא אומרת, איש ימיני גרם לצער הזה, שכן, על ידי שהניח שאול את אגג, ולא הרגו מיד, נולד ממנו המן.

ה. לדברי רבי יוחנן, אכן מרדכי משבט בנימין היה, כמו שנאמר **"אִישׁ יְמִינִי"**. והכתוב **"אִישׁ יְהוּדִי"** לא בא ללמד שהיה משבט יהודה, אלא לומר שכפר בעבודה זרה.

שכל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי, שנאמר **"אֵתִי גְבַרִין יְהוּדָאִין"** די מניית גְּתָהוֹן על עבדות מדינת בבל שְׁדָרָה מִישָׁה וְעַבְד נָגוּ גְּבַרְיָא אֱלָף לָא שְׁמוֹ עֲלָף מְלָא טַעַם לְאַלְהָךְ לָא פְּלַחִין וְלְצַלְמֵי דְהָבָא דִּי הִקְיַמְתָּ לָא סְגָדִין" (דניאל ג' י"ב). כלומר נקראו כל האנשים הללו יהודים, אף על פי שלא היו כולם משבט יהודה, וזאת משום שלא עבדו את עבודה זרה של נבוכדנצר.

קישור לקבלת ה"בקי צור"